

Buitenlandse zaken

De logica van het slagveld

Terwijl Amerikanen feest vierden over de dood van Osama Bin Laden, vroegen Europeanen zich af of de actie wel in overeenstemming is met het recht.

De Amerikaanse president Barack Obama zei dat gerechtigheid is geschied.

Dat was in ieder geval niet de gerechtigheid van een proces met toga's, advocaten en pro-formazittingen.

Hier was sprake van de gerechtigheid van vergelding en het vereffenen van een lang openstaande rekening.

Maar dat is niet naar de smaak van Amnesty International, oud-bondskanselier Helmut Schmidt en een assortiment aan hoogleraren internationaal recht. Volgens hen is dit in strijd met de internationale regels. Het doden van een ongewapende man van middelbare leeftijd in zijn slaapkamer is moord, of netter gezegd, een standrechtelijke executie.

In een ideale wereld was een volledig opgetuigd proces tegen Bin Laden het beste geweest. Maar een proces biedt niet per definitie een bevredigende uitkomst. Zo werd Saddam Hussein ter dood veroordeeld voor slechts een klein deel van de doden die hij op zijn geweten had. Ook is het de vraag of de mensen die deze actie veroordelen blij zouden worden van een proces voor een militaire rechtbank in Guantánamo Bay.

Daarbij komen de praktische bezwaren, van de beveiliging tot de voltrekking van een straf, misschien wel de doodstraf.

Amerikaanse functionarissen hebben tegenstrijdige geluiden laten horen over de opdracht die de Navy Seals meekregen. Was het doel Osama bin Laden te doden of had hij de mogelijkheid zich over te geven? Uit de diverse uitlatingen valt op te maken dat, als hij zijn uiterste best had gedaan, Bin Laden het er levend van af had kunnen brengen. Maar ieder mi-niem teken van verzet was aanleiding genoeg om hem te doden. Daarnaast had hij zelf gezegd dat hij niet van plan was gevangene van de Amerikanen te worden.

In een documentaire uit 2006 van *Nova* over Amerikaanse militairen in Afghanistan zit een kenmerkende scène. De verslaggever vraagt een soldaat of hij de Tali-

ban liever gevangen neemt of doodt. 'Kill them,' is het antwoord. Anders kunnen ze altijd terugkomen.

Dezelfde logica van het slagveld is nu ook gevolgd. De Amerikaanse minister van Justitie verwees zelfs naar de doelgerichte actie om de Japanse admiraal Yamamoto tijdens de Tweede Wereldoorlog om te brengen.

De Amerikanen zien de dood van Bin Laden als een belangrijke overwinning in de oorlog tegen terrorisme.

Europeanen spreken liever, wat kuis, over de strijd tegen terrorisme. Ze volgen de logica van de rechtszaal.

De regels zijn, grof gezegd, dat als het oorlog is, het doden gerechtvaardigd was. Maar als de actie tegen Bin Laden wordt gezien als een onderdeel van de rechtshandhaving, dan is het doden van de verdachte alleen toegestaan bij directe dreiging. Of die er was, valt lastig na te gaan, met de summiere en tegenstrijdige informatie die de Amerikanen hebben gegeven.

Vaststaat dat het ging om een uitzonderlijk figuur. De Amerikanen

'Kill them, anders komen ze terug'

wilden met hem zo min mogelijk risico lopen. En die risico's waren er bij een andere uitkomst volop. De werkwijze van de Amerikanen is wel te begrijpen.

En dit kan niet onverwacht komen. Bij de Amerikaanse praktijk om met onbemande vliegtuigen in Pakistan en elders terrorismeverdachten uit te schakelen, bestaat zelfs de theoretische mogelijkheid van overgave niet. Een Hellfire-raket neemt geen gevangenen.

De kritische kanttekeningen doen ook wat vreemd aan nu diverse Navo-landen volop betrokken zijn bij de interventie in Libië. Het ombrengen van de Libische leider Muammar Kadhafi is weliswaar geen officieel doel van de bombardementen, maar het komt er wel heel dichtbij.

Toch zijn er geen hossende meningen op de Champs-Élysées of Trafalgar Square te verwachten als Kadhafi omkomt.

ADDIE SCHULTE

Hopen op einde

Na maanden van geweld pakken Ivorianen hun gewone leven weer op. Duizenden Ivoriaanse vluchtelingen in Ghana denken daar anders over. Vooral de angst regeert.

MARIANNE LAMERS

Met haar blote knieën op het gloeiendhete asfalt moest ze. Hoe lang Philomène Kpahou (35) er heeft gezeten, weet ze niet precies meer. Misschien was het drie uur, misschien vijf. De Ivoriaanse herinnert zich vooral de brandende zon, de pijn aan haar knieën en de opgefokte jonge mannen om haar heen die schreeuwden dat ze haar zo zouden afmaken.

Nu, bijna twee maanden later, is ze samen met haar man en vier dochters veilig en ver weg in een vluchtelingenkamp in Ampain, een Gha-nees dorp dichtbij de Ivoriaanse grens. Samen met nog drieduizend andere landgenoten vult ze haar dagen met wachten tot de storm van geweld in haar land is gaan liggen.

Het vrijwilligerswerk als hulp in de keuken van het kamp kan de pijnlijke herinneringen overdag redelijk buiten de deur houden, maar de schreeuwende mannen zijn gebleven. Ze duiken iedere nacht weer op in haar dromen. Ze slaapt slecht en heeft moeite om haar verhaal te delen met anderen.

Haar man Mathieu Kpahou (39) is blij dat zijn vrouw uiteindelijk kon ontsnappen. Hij was haar drie dagen kwijt geweest. Ze was weggegaan om vis te verkopen op de markt, maar moest zich verstoppen toen een noordelijke rebellen-groep die zich achter de gekozen president Alassane Ouattara schaarde, de stad overnam.

De rebellen kregen haar na drie dagen te pakken en dwongen haar, omdat haar naam zou verraden dat ze aanhanger van de vertrekkende president Laurent Gbagbo was, geboeid op het hete asfalt te zitten.

Door een tegenaanval van Gbagbo's militie kon zijn vrouw ontkomen. Kpahou schrok toen ze eindelijk thuiskwam: "Ze huilde en trilde over haar hele lijf. We waren allemaal erg bang."

De familie besloot direct haar spullen te pakken en te vluchten: "Overal klonken geweerschoten. We zagen lijken op straat liggen. Onze burens waren al gevlucht, wij waren de enige in de wijk die er nog waren." Ze wisten het geboortedorp van Mathieu te bereiken, maar daar wachtte hen een andere pijnlijke ontdekking. "Het dorp lag in as. De rebellen hadden alles verbrand. Alle vierhonderd inwoners waren gevlucht." Kpahou valt stil, kijkt naar de grond en zegt niets meer.

Mathieu en Philomène woonden in Toulépleu, een stad vlakbij de Liberiaanse grens, op de scheidslijn tussen het christelijke zuiden dat altijd werd gezien als machtsbasis van Gbagbo en het islamitische

Vluchtelingenkamp in Ampain, Ghana.

noorden, waar veel aanhangers van Ouattara zouden zitten. Toulépleu had zich al vanaf het begin uitgesproken voor Gbagbo.

Dat 'begin' is volgens veel Ivorianen het jaar 2002, toen een mislukte staatsgreep plaatsvond tegen Gbagbo, toen twee jaar aan de macht. Direct daarna volgde een burgeroor-

'Het geld stroomt weer, het echte leven kan beginnen'

log die enkele maanden duurde. Sindsdien bleef het onrustig in Ivoorkust, ondanks vredesakkoorden en inmenging van Frankrijk.

De onrust bereikte een hoogtepunt toen in november vorig jaar de vaak uitgestelde presidentsverkiezingen werden gehouden en Gbagbo én Ouattara de overwinning opeisten. Volgens de Verenigde Naties, de Afrikaanse Unie en de Europese Unie was Ouattara de winnaar, maar Gbagbo weigerde plaats te maken. De bloedige strijd die losbarstte tussen de twee rivalen kostte volgens de VN aan duizend mensen het leven.

